

Postgang til udlandet. Før krigen brød ud i 1807, gik Norges postforbindelse med udlandet over Sverige. Hovedforbindelsen var ruten Fredrikshald—Helsingborg—Helsingør—Kjøbenhavn. Paa denne rute gik posten under dansk-norsk styre og for dansk-norsk regning, idet til gjengjæld den svenske post over Kjøbenhavn til Hamburg gik under svensk styre og for svensk regning. Allerede i slutningen av det 18. aarhundrede var posten Fredrikshald—Kjøbenhavn blevet kjørende,²⁾ og ved pl. av 16. juni 1804 bestemtes at den skulde gaa to gange ugen. Da denne postgang blev stanset ved krigens udbrud i 1807, blev der sat i gang en postforbindelse fra Fladstrand (Fredrikshavn) i Jylland til Fredriksværn. I aarene 1810—13, da der var fred mellem Danmark—Norge og Sverige, blev postgangen gennem Sverige igjen optaget, og i denne tid indstilledes postruten Fladstrand—Fredriksværn. Men postgangen gennem Sverige stansede atter i 1813, da krigen paany brød ud, og i begyndelsen av 1814 var ruten Fredriksværn—Fladstrand Norges eneste postvei til udlandet. Efter freden i Kiel blev Danmark nødt til i navnet at indstille postforbindelsen med Norge, idet det i cirkulære fra den danske generalpostdirektion av 5. febr. udtales at denne post skulde ophøre.³⁾ Men underhaanden blev postforbindelsen mellem de to lande

¹⁾ Pl. 24. 11. 1804. ²⁾ Berrum II, s. 212 følg. ³⁾ Berrum II, s. 237.

endnu opretholdt en tid, saaledes som det viser sig av ordre fra Norges regentskab til postmesterne av 3. mai om en postbaads avsendelse en gang ugentlig fra Kristiansand til Danmark med breve til dette land og til udlandet forøvrigt. Men ikke længe efter maatte denne fart indstilles, idet det heder i en ny ordre til postmesterne av 21. juni, «at da uovervindelige hindringer har mødt den paabegyndte postfart til Danmark og samme desfordelst ophører, maa intet brev til udlandet modtages til forsendelse».

Efterat der var sluttet vaabenstilstand med Sverige sommeren 1814, blev der, saaledes som det bekjendtgjøres ved statsraadets skrivelse til postmesterne av 6. septbr., aabnet postforbindelse til udlandet gennem Sverige efter den tidligere rute Fredrikshald—Helsingborg—Helsingør—Kjøbenhavn¹⁾ og videre til Hamburg, saaledes at Norge skulde betale porto til den svenske postkasse for sine breve ikke alene til Helsingborg, men ogsaa til Kjøbenhavn og Hamburg — over hvilken sidste by størstedelen av dets post til det øvrige Europa gik — idet saa den svenske postkasse senere gjorde op med Danmark for den sidste del av postbefordringen. Men med den maade hvorpaa denne rute, som var Norges vigtigste, ja nær sagt eneste postforbindelse med udlandet, blev ordnet, efterat den var kommet under svensk styre, blev der snart misnøje i Norge. Man klagede særlig over to ting: at portoen var for høi, og at posten gennem Sverige gik for langsomt.

At udfinde størrelsen av den porto som Norge betalte for sine breves befordring gennem Sverige og videre gennem Danmark til Hamburg, er et lidt indviklet regnestykke, fordi pengenes værdi var vekslende fra aar til andet baade i Norge, Sverige og Danmark. De opgaver som foreligger, er ogsaa tildels indbyrdes avvigende og saaledes ikke helt sikre. Men i det væsentlige har forholdet vistnok været følgende:

Efter oplysninger i finansdepartementets foredrag av 9. novbr. 1819²⁾ var «i forrige tider», det vil sige under foreningen

¹⁾ Jfr. Stort.-forh. 1814 s. 302 og 304. ²⁾ Ref.-prot. 1819, 4, nr. 622.

med Danmark, portoen for et brev Fredrikshald—Helsingør 10 sk. og for et brev Fredrikshald—Hamburg 24 sk. d. c. Departementet omsætter disse beløb efter pari kurs for rd. d. c. til henholdsvis 4 sk. og 9.6 sk. Hamburger Banko (H. B.). Men denne porto blev fastsat ved pl. av 28. mars 1801, og hvis man regner de «forrige tider» fra aaret 1801 til 1807, da den norske postgang gennem Sverige stansede, er gjennemsnittskursen for en rd. d. c. i disse aar ikke pari (125), men 142, og da bliver den nævnte brevporto henholdsvis 3.5 og 8.5 sk. H. B. eller 8.8 og 21.1 sk. species sølv. Fra 1814 eller 1815 betalte Norge til den svenske postkasse i brevporto fra Fredrikshald til Hamburg 1 rd. sv. b. og for et brev fra Fredrikshald til Helsingør efter de fleste opgaver $9\frac{1}{2}$ sk. sv. b. Omsat til speciespenge sølv vil dette sige, at der betaltes efter kursen for rd. sv. b. i 1815¹⁾ for Fredrikshald—Helsingør 11.3, for Fredrikshald—Hamburg 57 sk. species sølv, og efter gjennemsnittskursen for rd. sv. b. i aarene 1815—21, i hvilket sidste aar brevporten blev forandret, henholdsvis 9.8 og 50 sk. species sølv. Nu oplyses i finansdepartementets foredrag av 9 novbr. 1819, at efter den danske posttakst kostede et brev Helsingør—Hamburg $7\frac{1}{4}$ sk. H. B. eller 18.1 sk. species sølv, og at dette vilde være den porto som den svenske postkasse vilde betale, hvis brevene sendtes enkeltvis. Men ifølge den konvention som den svenske overpostdirektion i april 1814 skal have avsluttet med den danske generalpostdirektion, sendes ikke brevene enkeltvis, men pakkevis, hvorved portoen forhøies fra 18.1 til 26.3 sk. species sølv pr. brev.²⁾ Efter dette skulde altsaa Norge ifølge gjennemsnittskursen for rd. sv. b. 1815—1821 betale til den svenske postkasse 13.9 sk. species sølv mere pr. brev Helsingør—Hamburg eller over 50 pct. mere end den svenske postkasse betalte til Danmark. Da Norge i 1821, saaledes som nedenfor nævnt, fik istand en postforbindelse Fredriksværn—Fredrikshavn, betalte det 21.9 sk. species sølv i

1) Kursen for rd. sv. b. hos C. D. Skogman, Anteckningar om rikets ständers bank I, s. 136—149. 2) Regj. indst.-prot. 19, nr. 4034.

brevporto Fredrikshavn—Hamburg, omtrent den samme afstand som fra Helsingør til Hamburg. Fra 1ste okt. 1821 blev portoen Fredrikshald—Helsingør forhøiet til 13 sk. sv. b., medens portoen Fredrikshald—Hamburg fremdeles blev som før 1 rd. sv. b.¹⁾ I 1829, efterat der var kommet dampskibsfart i gang mellem Fredriksværn og Kjøbenhavn, oplyses at et brev fra Kristiania til Danmark og Hamburg over Fredrikshald og Sverige koster henholdsvis 28 og 80 sk. species papir, over Fredriksværn med dampskib henholdsvis 24 og 56 sk.²⁾

Der nævnes intet om grunden til at Sverige ifølge overenskomsten med det danske postvæsen sendte sine — og de norske — breve pakkevis istedenfor enkeltvis gennem Danmark til Hamburg. Den enkeltvise forsendelse var paa denne tid den almindelige i Europa, og denne forsendelsesmaade blev ogsaa fastslaaet i de konventioner som Norge i 1820 og 1828 sluttede med Danmark om befordringen av de norske breve gennem Danmark i tilslutning til de postforbindelser over havet som paa den tid var kommet istand mellem de to lande. Ved kundgjørelse av 3. juni 1815 oplyses, at den svenske brevpost fra og til Hamburg, som hidtil var gaaet over Danmark, skulde fra 1ste juni 1815, saalænge skibsfarten er aaben, gaa over Ystad og derfra med postbaad til Lybeck og saa videre over land til Hamburg. Ifølge bekjendtgjørelse av 8. april 1815 gik der endvidere en postrute fra Ystad over til Stralsund og derfra videre; over Stralsund synes Sveriges hovedpostrute til udlandet at have gaaet,³⁾ paa samme maade som Norges hovedpostrute til udlandet gik over Hamburg. Det er da ikke usandsynligt, at de svenske myndigheder gjorde portoen gennem Danmark til Hamburg saa høi for at trække brevposten over til ruterne over Ystad, hvorved posten vilde komme til udlandet gennem disse særlig svenske ruter istedenfor at gaa over Danmark. At dette var grunden, bestyrkes ved at brevportoen

1) Regj. indst.-prot. 37 nr. 1178. 2) Handelstid. 1829 s. 2604.

3) Jfr. finansdept. skrivelse av 4. 8. 1820.

paa disse ruter var sat meget lavt, fra Fredrikshald til Stralsund kun til 16 sk. sv. b., senere, ifølge finansdepartementets skrivelse av 4. aug. 1820, forhøiet til 24 sk. eller en halv rd. sv. b., istedenfor at portoene over Danmark til Hamburg var 1 rd. sv. b. Og det bestyrkes yderligere derved, at det i den nævnte kundgjørelse av 3. juni 1815 bekjendtgjøres, at de norske breve til Hamburg skal sendes over Ystad og Lybeck, hvis det ikke udtrykkelig er paategnet brevet at det skal sendes over Danmark. Om ruten Ystad—Stralsund siger den norske regjering i indstilling av 16. novbr. 1819,¹⁾ at naar den har talt om de mangler som hefter ved befordringen av norske breve gennem Sverige til Helsingborg, maa dette ikke forstaaes saaledes, «at man her i landet har fundet den postgang fortrinligere der er etableret over Stralsund og Ystad, og som for Norge er mindre anvendelig og lidet benyttet». Sandsynligvis var ruten Ystad—Lybeck ikke mere benyttet av norske korrespondenter, da den ikke omtales i kilderne.

Endnu større grund havde Norge til at klage over langsomheden av dets breves befordring gennem Sverige. Under ordningen fra før 1807, da denne post som nævnt gik under dansk-norsk styre og for dansk-norsk regning, havde postbefordringen mellem Kristiania og Kjøbenhavn stadig gaaet frem i hurtighed. Ifølge forordn. av 30. novbr. 1653 § 3 skulde denne post saavel vinter som sommer ikke bruge over 6 døgn; men i virkeligheden gjorde den allerede paa denne tid turen paa 5 døgn. I slutningen av det 17. aarh. var denne tid bragt ned til 4½ døgn²⁾ og i aarene før krigen til 4 døgn eller noget mindre. Hvordan forholdet var efter den nye ordning, sees av den norske regjerings indstilling av 30. jan. 1815,³⁾ hvor det anføres at der klages over postens langsomme gang mellem Helsingborg og Fredrikshald, og siges at «det kan ikke negtes at disse klager jo har været beføiet, da posten, der forhen kun behø-

¹⁾ Regj. indst.-prot. 20 nr. 4141. ²⁾ Berrum I, s. 39 og 158—59.
³⁾ Regj. indst.-prot. 1 nr. 60.

vede 4 dage for at gaa fra Kjøbenhavn til Kristiania, nu bruger 4-dobbelt saa lang tid dertil, da intet brev fra førstnævnte sted hertil er ankommet som jo har været 14 à 16 dage undervejs». Grunden til den store forskjel i tid var væsentlig den, at medens denne post tidligere havde gaaet uden stans gennem Sverige, blev den nu slaaet sammen med den svenske post og stansede av den grund i de mange byer mellem Fredrikshald og Helsingborg. Derfor indstiller regjeringen at det maa blive Norge tilladt for egen regning en gang ugen at føre sin post gennem Sverige. Paa denne indstilling resolverede kongen 9. febr. 1815: «Den norske regjerings andragende skal tilstilles ministeren for de udenlandske anliggender til erklæring, hvorhos det skal ham tilkjendegives at det er Hans Majestæts vilje, at der føies fornødne foranstaltninger til at de fra Norge til udlandet avsendte breve befordres gennem Sverige saa hurtig som muligt.» I anledning av denne kongelige resolution udtaler udenrigsministeren i skrivelse til statsminister Peder Anker av 27. febr. 1815 — idet han fæster sig ved at den norske regjering i sin indstilling havde andraget om tilladelse til post for Norges regning gennem Sverige en gang ugen — at en særskilt indretning med hensyn til den norske post gennem Sverige en gang ugen er saa meget overflødligere som posten gaar to gange ugen fra Strømstad til Kjøbenhavn.¹⁾

I Norge ventede man, som rimeligt var, med utaalmodighed paa en forandring i dette forhold; klagerne var mange og misnøien stor, særlig hos handelsstanden, som led meget ved at dens udenlandske korrespondance blev sinket paa denne maade. Allerede i foredrag av 21. mars 1815²⁾ tager derfor 3dje departement sagen op igjen og gjør opmærksom paa, at den norske post sinkes ikke alene derved at den stanser i byerne mellem Strømstad og Helsingborg, men ogsaa fordi den maa gjøre den $\frac{3}{4}$ mil lange omvei om Strømstad, og især fordi sydgaaende post uden nogensomhelst nødvendighed bliver liggende mere end 24 timer

¹⁾ Regj. indst.-prot. 2 nr. 289. ²⁾ Ref.-prot. 1815 nr. 41.

i Strømstad. Dertil kom, at postgangen Helsingborg—Fredrikshald var saa uregelmæssig at det i regelen ikke var muligt for posten fra Fredrikshald til det øvrige Norge at holde nogen korrespondance med posten Helsingborg—Fredrikshald, saa at man i Norge maatte sende udenlandsposten fra Fredrikshald nordover med ekstrapost. Derfor foreslaar departementet egen post for Norge gennem Sverige og henstiller «at derom maa ske kraftig forestilling til Hans Majestæt». Men den norske regjering syntes formodentlig der var hengaaet for kort tid siden dens henstilling til kongen om egen post gennem Sverige. Derfor indskrænkede den sig til at beslutte: «Den svenske overpostdirektion bliver gennem departementet at tilskrive om at tilholde postmesteren i Strømstad at befordre posten fra Norge efter et par timer istedenfor et døgn, som nu forlanges av ham, og naar det er endelig og vist bestemt hvad tid posten skal komme og gaa til og fra Strømstad, bør postgangen i Norge indrettes derefter.»

Som en følge av den kgl. res. av 9. febr. maa der være foretaget en betydelig forandring i retning av at bringe den norske post raskere gennem Sverige; thi i det næste indlæg fra norsk side for en bedre ordning av denne postgang, nemlig 3dje departements foredrag av 10. mai,¹⁾ siges at posten mellem Strømstad og Helsingborg nu gaar paa $5\frac{1}{2}$ dag, og at opholdet paa postkontorerne mellem disse steder er indskrænket til 16 timer. Det var alligevel langt igjen, før man var naaet did hvor man var før 1807: 4 dage eller noget mindre mellem Kristiania og Kjøbenhavn. Derfor fastholdt departementet sit forslag av 21. mars om egen post for Norge gennem Sverige, og denne gang synes departementets forestilling at have faaet regjeringens tilslutning. Thi i et senere foredrag av 16. eller 17. okt. 1815²⁾ — foredraget er i referatprotokollen ikke dateret — siges, at der er fattet en kgl. res. av 9. juni 1815, «hvorefter høistsamme i anledning av den skeede indstilling om

¹⁾ Ref.-prot. 1815 nr. 94. ²⁾ Ref.-prot. 1815—16 nr. 266.

at det maatte tillades for den norske statskasses regning at lade en post avgaa igjennem Sverige til udlandet, naadigst har bestemt, at de norske poster uden at opholdes ved de øvrige svenske postkontorer skal befordres med leieskyds fra Strømstad til Helsingborg, men at brevene altid skal modtages og veies ved det svenske postkontor i Strømstad. — — Forøvrigt skal det nærmere opgives hvorvidt de norske breves porto bør forhøies i anledning av denne indretning.» Ved den forandring som blev indført ved den sidste kongelige resolution, blev tiden for postgangen gjennem Sverige forminsket med et døgn.

Det var en forbedring av forholdet; men forskjellen fra før var endnu altfor stor til at man i Norge kunde finde sig tilfreds. Paa Stortinget i 1815—16 blev sagen taget op av kjøbmand Konow, repræsentant for Bergen, som foreslog at Stortinget ved en adresse til kongen skulde søge udvirket postgang gjennem Sverige paa Norges egen bekostning og under dets eget styre. Sagen blev efter datidens skik behandlet av to komiteer, som begge anbefalede forslaget, idet de blandt andet fremhævede den betydning det havde for Norges handel med udlandet og for assurancen av skibe og varer at korrespondancen did kunde foregaa saa hurtig som muligt. Overensstemmende med komiteernes indstillinger vedtog Stortinget 26. septbr. 1815 enstemmig en adresse til kongen om egen postgang for Norge gjennem Sverige og om at førselen av den norske post gjennem Danmark til Hamburg maatte ordnes ved overenskomst mellem Norge og Danmark.

I anledning av Stortingets adresse tog 3dje departement atter sagen op i det tidligere nævnte foredrag av oktober 1815. Her oplyser departementet, at det har tilskrevet postinspektøren i Strømstad og den svenske overpostdirektion «om at meddele de fornødne oplysninger for at kunne ordne den indenrigske post saaledes at den kunde forenes med den udenrigske, da dens uregelmæssige gang gjør at den som oftest og til betydelige udgifter maa sendes med estafette». Paa denne henvendelse har postinspektøren i Strømstad svaret, men fra overpost-

direktionen er intet svar indløbet. I anledning av den forhøielse av portoen gennem Sverige der som tidligere nævnt blev bebudet i den kgl. res. av 9. juni 1815, hævder departementet at portoen gennem Sverige for den norske post er langt høiere nu end efter ordningen fra før krigen. «At det saaledes,» udtaler departementet, «ialfald ikke er nødvendigt at forhøie portoen, om befordringen sker med leieskyds, er klart.» Departementet indstiller som gjentagende tidligere paa egen befordring av Norges post gennem Sverige for den norske statskasses regning, og tilføier denne gang en ny grund for en saadan ordning, idet det udtaler: «Departementet tror det ellers ikke upassende at bemærke: Ved indretningen av en egen norsk post vilde tillige det falske rygte at brevene aabnes under befordringen igjennem Sverige, hæves, ligesom det og da bør formodes at ikke saa mange breve sendes med leilighed, hvilket til tab for postkassen nu skal ske, dels for at bespare den betydelige porto og dels fordi posten ikke skal ansees at gaa sikker, ja departementet har endog underhaanden erfaret at enkelt mand skal have medbragt 158 breve til Kjøbenhavn.» At norske breve til Danmark og danske til Norge blev aabnet paa veien gennem Sverige, var et rygte som synes at have været almindeligt flere aar efter den her omhandlede tid. Den sachsiske chargé d'affaires i Kjøbenhavn, Merbitz, skriver saaledes i 1819 eller lidt senere, at det «tildels er et faktum» at breve fra Danmark til Norge aabnes i Sverige.¹⁾ Og Pavels skriver i 1821, at man maa glæde sig over den postforbindelse som tænkes oprettet mellem Fredriksværn og Fladstrand, «da det end i denne stund skal arrivere at breve fra Norge til Danmark og omvendt aabnes i Sverige». ²⁾ I departementets foredrag kaldes disse rygter falske; men det tør kanske antages at statsraad Diriks ikke vilde have nævnt denne sag i et foredrag, bestemt for kongen, hvis han ikke havde

¹⁾ L. Daac, Stemninger i Danmark og Norge i Anledning af og nærmest efter Adskillelsen, s. 24. ²⁾ Dagbøger 1817—22, II, s. 116.

troet paa rygternes sandhed. Dette departementsforedrag blev sandsynligvis ikke forelagt kongen; thi der kan ikke sees at foreligge nogen udtalelse fra kongen i anledning av de i foredraget nævnte rygter om brevenes aabning, og regjeringens paa foredraget grundede indstilling, hvorved Stortingets adresse oversendtes kongen, er først avfattet 7. novbr. 1815. I denne indstilling gjentager regjeringen sin tidligere udtalelse om at i den første tid efter foreningen med Sverige tog postgangen Kristiania—Kjøbenhavn 14—16 dage, og anfører at «efter derom indhentede sikre efterretninger gaar posten endnu 2 à 3 dage langsommere mellem Kristiania og Kjøbenhavn end forhen den dansk-norske post.» Derfor anbefaler regjeringen Stortingets andragende.¹⁾ I anledning av Stortingets adresse resolverede kongen i svensk statsraad 14. febr. 1816, «at høist-samme ingen anledning fandt til naadigst at indvilge det norske Stortings andragende om at erholde en særskilt norsk post igjennem Sverige.»²⁾ Det tilføies i resolutionen, at kongen bifalder at overpostdirektionen agtede at træffe forføining for saa meget som muligt at avhjælpe de hindringer for samme posts befordring gjennem Sverige som endnu kunde finde sted og skyldes mangel paa heste paa gjæstgivergaardene naar posten kommer.

Fra statsmyndighedernes side blev der nu i de første par aar intet videre foretaget i sagen. Derimod blev postforbindelsen med udlandet gjentagne gange berørt i Nationalbladet. I en artikel av Niels Joh. Bugge, dat. Larvik august 1816, heder det: «Jeg skrev til Amsterdam og forlangte at faa mit skib og ladning der assureret, men assurancen blev negtet paa grund av brevets ælde. Det havde været 20 dage underveis, da breve i forrige tider ikkun behøvede 10 dage til samme vei. I Hamburg blev assurancen negtet av samme grund.» Derfor foreslaar han at «Vestlandets³⁾ steder» forener sig om ugent-

¹⁾ Regj. indst.-prot. 4 nr. 873. ²⁾ 3. dept. ref.-prot. 1818, 1, nr. 83.

³⁾ «Vestlandet» i datidens sprogbrug svarer som bekjendt nærmest til hvad nu kaldes Sørlandet.

lig at lade en dæksbaad gaa over til Skagen for der at hente posten, og at ligeledes Østlandet forener sig om en ugentlig ekspres efter dets breve til Gøteborg.¹⁾ Hvis Bugges opgave er rigtig, skyldes forsinkelsen, som det vil sees, ingenlunde i sin helhed postgangen gennem Sverige, som paa den tid, efter hvad der er oplyst, kun brugte 2—3 dage længere tid end før 1807. Av en artikel i Nationalbladet fra slutningen av 1816²⁾ sees at sydgaaende post fra Norge fremdeles blev liggende 24 timer og mere i Strømstad. I en artikel fra begyndelsen av 1817³⁾ klager en indsender over at posten Kristiania—Kjøbenhavn nu tager næsten dobbelt saa lang tid som under foreningen med Danmark, og siger: «Vi ei alene taber i vor næringsdrift, men vor kredit hos udlændingen taber endog derved, da man ikke kan stole paa skrivelse og svar i saadan ordentlig tid som handelen udfordrer, og nationen taber mere alene ved det uvisse i kursforholdet og kornpriserne m. m. i andre lande end den hele postindretning koster.»

Portoen for Norges post gennem Sverige og videre til Hamburg blev indbetalt i den norske postkasse og blev av denne igjen indbetalt i statskassen. Den norske statskasse skulde da igjen til den svenske postkasse betale udgifterne ved befordringen gennem Sverige og videre. Men paa grund av den finansielle nødstilstand i Norge i disse aar havde den norske statskasse intet betalt for postens befordring gennem Sverige og til udlandet i aarene 1815—17, og gjælden udgjorde for disse tre aar omtr. 123,000 rd. sv. b.⁴⁾ eller efter middeldkursen for 1818 omtr. 58,000 spd. sølv. Dette foranledigede at kongen ved resolution av 27. okt. 1817 bestemte, at fra 1ste jan. 1818 skulde ved hver maanedes udløb avlægges regnskab over hvad der ved de norske postkontorer var indbetalt i porto for postbefordringen gennem Sverige og til udlandet og beløbet udbetales til vedkommende svenske øvrighed, og da den svenske

1) H. 4, s. 154. 2) H. 5, s. 163. 3) H. 6, s. 143. 4) Finansdept. ref.-prot. 1822, 1, nr. 114.

Rigsdag ved skrivelse av 11. juni 1818 havde forlangt renter av gjælden,¹⁾ bestemte kongen ved reskript til den svenske overpostdirektion av 25. juni 1818, at Norge fra 1ste jan. 1819 skulde betale 6 pct. rente av hvad det skyldte den svenske postkasse.²⁾ Bestemmelsen i den kgl. res. av 27. okt. 1817 kan ikke have været overholdt fra norsk side, paa grund av den finansielle stilling; thi gjælden til den svenske postkasse steg ogsaa i de følgende aar og udgjorde i mars 1821 156,000 rd. sv. b.³⁾ Det var et for Norge uheldigt forhold og dobbelt uheldigt under Norges arbeide for en bedre postordning; thi under dette sit arbeide resikerede man at blive mødt med det svar fra svensk side, at naar Norge ikke kunde betale for sin posts befordring, havde det heller ingen fordringer at stille.

Stortinget i 1818, som ikke var gjort bekjendt med den ovennævnte kgl. res. av 14. febr. 1816, og som derfor gik ud fra at dets adresse av 1815 ikke havde faaet noget svar fra kongens side, vedtog efter forslag av konsul Prahll, repræsentant for Bergen, en ny henstilling til kongen av samme indhold som i 1815, men i noget skarpere udtryk, idet adressen sluttede med en anmodning til kongen om at meddele resolution paa Stortingets anmodning inden dets opløsning. I anledning av denne adresse svarede kongen ved resolution av 25. mai: «Forinden underhandling kan aabnes mellem den svenske og norske regjering om oprettelsen av en norsk postgang igjennem de svenske stater, anser vi det for uomgjængeligen nødvendigt at Norge ikke staar i gjæld til den svenske statskasse for oppebaaret porto av de igjennem Sverige med posten befordrede breve, og naar i saa henseende intet haves at erindre, finder vi ikke at der kan være noget til hinder for, at 2de norske statsraader kan efter Vor naadigste befaling sammentræde med 2de svenske statsraader for nærmere at avhandle det fornødne som i saa henseende kan være at iagttage. Denne kommission maa fornemmeligen tage under

¹⁾ Y. Nielsen, Wedel III, s. 100. ²⁾ Finansdept. ref.-prot. 1822, 2, nr. 245. ³⁾ Regj. indst.-prot. 26 nr. 5205.

overveielse: 1) Om Sveriges grundlov bemyndiger os at tilstaa Norge endog blot indtil videre en territorial rettighed her i riget. Vi er av den formening, at dersom ikke foreningen imellem vore riger og den oprettede rigsakt hæver al tvil i denne henseende, berettiger selv vor konstitutionelle magt os ikke til at meddele en saadan indvilgning, om den endog blev indskrænket til en vis tid. Og 2) dernæst maa derved endvidere komme under betragtning hvad foranstaltning der kan blive at tage i henseende til den svenske posts indkomster, som alle indflyder i Sveriges almindelige statskasse. — Dengang Norge udgjorde en integrerende del med Danmark, var posternes gang til Norge igjennem Sverige en gjensidig foranstaltning, da de svenske poster til Tyskland og andre steder paa fastlandet gik igjennem Danmark. — Da nu denne indretning ikke mere finder sted, følger det av tingenes natur, at en bestemmelse maa tages, forat det tab som den svenske postkasse maatte komme til at lide i tilfælde vort rige Norge erholder saadan tilladelse, igjen bliver den erstattet.»

Hvis kongen havde fastholdt sit krav om at Norges gjæld til den svenske postkasse skulde være betalt før der kunde forhandles videre om egen post for Norge, vilde denne sag foreløbig have staaet fast, da der ikke var udsigt til at Norge i de første aar skulde kunne faa betalt denne gjæld. Regjeringen søgte derfor i sin indstilling av 12. juni 1818¹⁾ at faa kongen til at opgive dette krav, idet den fremhævede at kongen derved kom i modsigelse til sine tidligere beslutninger i denne sag, og da sagen nu havde staaet stille i saa lang tid, nyttede regjeringen anledningen til at henstille til kongen snarest muligt at træffe en avgjørelse, saa at Stortinget, saaledes som det havde anmodet om, kunde faa underretning derom inden det skiltes, og sagen i tilfælde kunde blive forelagt den svenske Rigsdag, medens denne var samlet. Det var ingen let opgave for regjeringen at finde en form hvorved kongen

1) Regj. indst.-prot. 14 nr. 2992.

kunde bevæges til at bøie av og imødekomme regjeringens ønske, og dens indstilling gjengives her i sin helhed trods dens vidtløftighed, da den har værdi ogsaa som diplomatisk kunstværk. Regjeringen udtaler, at i anledning av kgl. res. av 25. mai «er hos Deres Majestæts norske regjering opstaaet adskillige tvil om, hvorvidt det maatte være Deres Majestæts naadigste vilje at den avgivne naadigste resolution skulde ordlydende kommuniseres Stortinget, eller hvorvidt en del av bemeldte naadigste resolution skulde betragtes givet blot til efterretning og underdanigst efterlevelse for Deres Majestæts norske regjering. Under disse tvilsmaal vover regjeringen at gjøre sig underdanigst haab om Deres Majestæts naadigste bifald med den korte udsættelse i kommunikationen til Stortinget av forommeldte Deres Majestæts resolution, idet vi tillige bruger frihed underdanigst at udbede os Deres kongelige Majestæts nærmere befaling i saa henseende, efterat vi har underdanigst fremsat for Deres Majestæt de bemærkninger der har frembragt hos os ovennævnte uvished om hvorlunde vi retteligst skulde underdanigst opfylde Deres kongelige Majestæts naadigste vilje.

I bemeldte kgl. res. av 25. mai har Deres Majestæt behaget naadigst at ytre, at forinden underhandling kan aabnes om oprettelsen av en norsk postgang gjennem Sverige, anser Deres kongelige Majestæt det for aldeles nødvendigt, at Norge ikke staar i gjæld til den svenske statskasse for oppebaaret porto av de gjennem Sverige med posten befordrede breve. Med hensyn hertil vover vi underdanigst at henlede Deres Majestæts naadigste opmærksomhed paa, at den norske statskasses gjæld til den svenske statskasse er, forsaavidt angaar portoen for de gjennem Sverige befordrede breve, paa en maa-de allerede opgjort, da Deres kongelige Majestæt ved naadigst resolution av 4. mars og 30. decbr. 1817 har behaget naadigst dels at give henstand med gjælden, dels at fastsætte bestemte avbetalinger og avdragsterminer av postportoen i fremtiden, saa at derved ingen videre ny gjæld kan opstaa. Det fore-

kommer os derfor, som kunde dette under Stortingets forhandlinger i anledning av Deres Majestæts naadigste resolution av 25. mai angaaende postgangen gennem Sverige, saafremt den in extenso blev tinget kommuniceret, letteligen give anledning til den bemærkning, at denne gjældssag som allerede opgjort ved Deres Majestæts naadigste mellemkomst ikke længere vilde være til hinder i at anstille den av Deres Majestæt naadigst befalede undersøgelse av hvorvidt Norge kan tilstaaes postgang gennem Sverige, samt hvad foranstaltning der skal føies med hensyn til at de svenske postindkomster, der alle tilflyde den svenske statskasse, ikke derved bliver forminsket.

Saafremt Deres Majestæt naadigst maatte behage at bifalde denne vor anskuelse av sagen betræffende opgjørelsen av Norges gjæld til den svenske statskasse for befordring av breve med de svenske poster, vover regjeringen tillige underdanigst at gjøre sig haab om, at Deres Majestæt naadigst vilde befale denne undersøgelse anstillet saa betimeligen at kommunikation om sammes udfald kunde meddeles Stortinget forinden dets opløsning.

Under den underdanigste forudsætning, dels at Deres Majestæt naadigst maatte befale bemeldte undersøgelse ufortøvet anstillet, dels at undersøgelsens resultat maatte blive, at det med Sveriges riges stænder skal overlægges hvorvidt Norge kan tilstaaes den attraaede postgang gennem Sveriges provinser, vover den norske regjering fremdeles underdanigst at nære det haab, at Deres Majestæt naadigst vilde meddele de nu forsamlede svenske rigsstænder det av Norges riges Storting ytrede ønske om tilladelse til den omhandlede postgang, der saa særdeles interesserer det norske folk formedelst dets handelsforbindelse med udlandet, da vi tillige tør forsikre Deres kongelige Majestæt om, at der ingen vanskeligheder vil møde i henseende til den fuldkomneste skadesløsholdelse for det tab, som den svenske statskasse kunde lide saafremt den norske postgang gennem Sverige blev naadigst tilladt.

I overensstemmelse med det underdanigst anførte bruger vi frihed lige underdanigst at indstille: At det maatte behage

Deres kongelige Majestæt naadigst at befale: 1) at den i Deres Majestæts naadigste resolution av 25. mai bestemte kommissions undersøgelse om, hvorvidt Sveriges grundlov tillader at Norge tilstaaes postgang gennem det svenske rige, snarest muligt skal anstilles og fuldbyrdes; 2) at ved undersøgelsen tillige skal gjøres beregning over det tab, som den svenske statskasse kom til at lide saafremt Norge erholdt tilladelse til med egen post at befordre norske breve gennem Sverige; 3) at saafremt resultatet av kommissionsundersøgelsen maatte blive at sagen ifølge Sveriges grundlov maa overlægges med rigets stænder, den muligens fornødne underhandling om dette anliggende da straks naadigst maatte aabnes med Sveriges riges stænder, medens disse endnu er forsamlet; 4) at Norges riges Storting i anledning av dets underdanigste adresse av 20. april d. a. om en postgang gennem Sverige skal underrettes om Deres kongelige Majestæts naadigste befaling i henseende til denne sags fornødne nærmere undersøgelse, hvis udfald i sin tid ligeledes skal vorde Stortinget meddelt.»

I anledning av denne indstilling resolverede kongen 22. juni 1818: «Det svenske og norske statsraad skal saa snart muligt og i det seneste næste lørdag den 27. indeværende maa ned træde sammen for at avtale de nærmere bestemmelser angaaende denne sag, hvis resultat bliver os derefter underdanigst at forelægge. Vi vilde da med hensyn paa begge rigeres grundlov tage saadan beslutning som vi finder overensstemmende med retfærdighed og begge nationernes rettighe-der. — Da alle protokoller skal forelægges Stortinget, bør grundloven nøiagtigen og samvittighedsfuldt efterleves. Vor høieste resolution av 25. mai sidstleden bliver da og ligesom alle andre sager at forelægge i overensstemmelse med de konstitutionelle former. Det er imidlertid nødvendigt at vor norske regjering tager de mest passende forholdsregler, forat de resterende summer Norge skylder den svenske postkasse, bliver betalt, da den successive avbetaling som vi for ved denne som enhver leilighed at komme Norge til hjælp havde bevilget, ikke

har kunnet andet end frembringe i de svenske statsindtægter et deficit som stænderne har bemærket, og hvis erlæggelse de har forlangt i et til os under 11. indeværende maaned underdanigst indgivet og her vedlagt andragende.» Som det sees, opnaaede regjeringen, at kongen frafaldt sit krav paa indbetaling av gjælden før videre forhandling skulde foretages, at disse forhandlinger igjen straks skulde optages, og at den kgl. res. av 25. mai ikke blev forelagt Stortinget; en anden sag var det at regjeringsprotokollerne i sin tid blev oversendt Odelsting og protokolkomite til gennemgaaelse. Svaret paa Stortingets adresse av 1818 blev givet ved den kgl. res. av 22. juni 1818; men i den form hvori denne resolution er forelagt Stortinget, er de tre sidste punkturner — altsaa ogsaa udtalelsen om betalingen til den svenske postkasse — udeladt.¹⁾

Saa gaar der næsten 1½ aar, uden at der, saavidt sees, er foretaget noget med denne sag. Da sætter den norske regjering sig igjen i bevægelse, idet den i indstilling av 21. septbr. 1819²⁾ henleder kongens opmærksomhed paa det tidligere nævnte forhold, at baade de norske og svenske breve sendes pakkevis gennem Danmark til udlandet, hvilket fordyrer portoen meget. Derefter tilføies i indstillingen: Det er nu almindelig regel mellem postindretningerne i de forskjellige stater, at naar et brev ikke indløses av modtageren, godtgjør avsendelseslandet den resterende del av portoen til modtagelseslandet. Men denne regel kan ikke følges naar brevene sendes pakkevis, fordi avsendelseslandet da ikke fører fortegnelse over hvert enkelt brev, men kun over pakken, og følgelig ikke kan føre nogen kontrol med hensyn til de breve som ikke bliver indløst. Da der til Norge kommer flere breve fra Hamburg og Danmark end der sendes, lider Norge derved et tab som kan sættes til 6 pct. av den porto som betales for norske breve til udlandet som gaar over Danmark. — Paa grund av den

¹⁾ Statssekretariatets skrivelse til Stortingets præsidentskab av 22. 7. 1818 (Stort. ark. 1818 S. E. P. 416) og Stort.-forh. 1818, juli s. 198. ²⁾ Regj. indst.-prot. 19 nr. 4034.

pakkevisse forsendelse gjennom Danmark er det ikke usædvanlig, at norske og svenske breve som sendes over Danmark til andre lande, eller breve som sendes fra udlandet over Danmark til Norge og Sverige, sendes til kommissionærer i Danmark, som besørger brevene sendt videre, hvorved brevene kan sendes enkeltvis og derved for billigere porto gjennom Danmark. — Regjeringen indstiller derfor til kongen at søge udvirket ved underhandling med Danmark, at breve fra Norge og Sverige sendes gjennom Danmark enkeltvis istedenfor pakkevis, eller hvis dette ikke kan ske, at da portoen for den pakkevisse forsendelse nedsættes, hvilken nedsættelse, under hensyn til at Sverige og Norge ingen erstatning faar for portoen for uindløste breve, regjeringen foreslaar sat til $\frac{1}{3}$, subsidiært til $\frac{1}{6}$.

Herpaa resolverede kongen 5. okt. 1819: «Denne sag skal tilstilles udenrigsministeren, hr. grev v. Engestrøm, for det hurtigste ske kan at forelægges Hans Majestæt i det svenske statsraad.» Mere høres der ikke om denne side av saken.

Imidlertid var som nævnt postvæsenet fra 1ste jan. 1819 gaaet over fra 3dje departement til finansdepartementet, og det nye departement forsøgte da et fremstød i foredrag av 9. novbr. 1819.¹⁾ Her oplyser departementet, at kongen ikke har villet gaa ind paa at give Norge ret til for sin egen postkasses regning at transportere den norske post gjennom Sverige «som stridende mod Sveriges territorialrettigheder». Departementet foreslaar derfor en noget modificeret ordning, blandt andet gaaende ud paa at det norske postvæsen skulde faa anledning til at slutte akkord med folk i Sverige angaaende befordringen av den norske post gjennom Sverige, og at Norge ikke skulde betale det svenske postvæsen mere for transporten gjennom Danmark end det svenske postvæsen betalte til Danmark. Departementet indstiller videre, «om det naadigst maatte behage Hans kongelige Majestæt — — at beslutte at

¹⁾ Ref.-prot. 1819, 4, nr. 622.

den nuværende norske post ikke skal gaa indom Strømstad, men at den omkartering som nu foregaar i Strømstad, skal foretages i Fredrikshald». I anledning av denne indstilling, som blev tiltraadt av den norske regjering, resolverede kongen 3. decbr. 1819 «at forsaavidt dette forslag ikke kan tages i betragtning uden med hensyn til Sveriges riges territorialrettighed, maa det blive en gjenstand for Sveriges riges stænders overveielse, forinden nogen beslutning deri kan tages». ¹⁾

For Norge var det en stor sag at faa ordnet postgangen gjennem Sverige paa en tilfredsstillende maade. Thi den aller største del av Norges udenlandspost gik denne vei; over Hamburg gik ikke alene posten til Mellemeuropa og Sydeuropa og steder udenfor Europa, men selv en del av posten til Britannien og til Rusland gik over denne by. Hvilken vægt man i Norge lagde paa denne sag, sees av hvad statsraad Holst fortæller, at da han i januar 1824 skrev en betænkning til kongen i anledning av hans grundlovsforslag av 1821, fremhæver han, at det uden tvil vilde have en gunstig indflydelse paa Stortingets forhandlinger om disse forslag, hvis kongen vilde opfylde enkelte ønsker som næredes i Norge. Blandt disse ønsker nævner han 1) kronprinsens udnævnelse til vicekonge i Norge; 2) egen postgang for norsk regning gjennem Sverige; 3) handelstraktat mellem Norge og Danmark.

Da det ikke lykkedes for Norge at faa postgangen gjennem Sverige ordnet paa en maade som man fandt sig tjent med, søgte man at hjælpe sig paa anden vis, og den eneste udvei som stod aaben, var da at tage op igjen ordningen fra krigens tid med en direkte postforbindelse over havet til Danmark. Forslag derom var som nævnt fremkommet i Nationalbladet allerede i 1816. Paa Stortinget i 1818 fremsatte krigsraad Flor forslag om indretning av en pakETFart mellem Norge og Jylland, dette forslag blev av Stortinget besluttet oversendt

1) Finansdept. ref.-prot. 1823, 4, nr. 540. 2) Efterladte Optegnelser s. 435.

regjeringen med anbefaling og blev behandlet av finansdepartementet i dets foredrag av 9. novbr. 1819. Der heder det: Fra Stortingets præsidentskab blev i forrige aar tilstillet regjeringen et til Stortinget indkommet forslag om at «indrette en post for breve, pakker og reisende» mellem Fredriksværn og Fladstrand. Hensigten var dels at befri Norge for afhængighed av Sverige, dels at gjøre befordringen billigere og hurtigere. Efter forslaget skulde indretningen være privat, men «regjeringen lade abonnere til deltagelse og indskud til planens udførelse». Marineautoriteterne har udtalt at turen Fredriksværn—Fladstrand vilde tage fra 8 timer til 3 døgn, alt efter veirforholdene. Departementet udtaler at det er «ikke at negte, at saaledes som postgangen over Sverige til Helsingør er indrettet, er den for Norge i den grad bekostelig ligesom og breve befordres saa langsomt, at efter departementets formening burde et forsøg gjøres med en post over Jylland, saafremt manglerne ved den nuværende postgang over Helsingør ikke kan avhjælpes». Efter derpaa at have foreslaaet den tidligere nævnte ordning¹⁾ udtaler departementet videre: Skulde departementets forslag ikke i hovedsagen blive bifaldt, maa departementet foreslaa sat i gang postforbindelsen Fredriksværn—Fladstrand. Dette forslag blev bifaldt av regjeringen og oversendt kongen. Fra Karl Johans side synes der ikke at have været gjort nogensomhelst indvending mod en postrute Fredriksværn—Fredrikshavn; thi regjeringens subsidære forslag blev bifaldt allerede ved kgl. res. av 3. decbr. 1819.²⁾ Efterat derpaa statsraad Holst paa Norges vegne havde underhandlet med Danmark, blev sagen ordnet ved en konvention av 1ste juni 1820; der skulde gaa post to gange ugen i hver retning, og det var forudsætningen at postgangen gennem Sverige skulde vedvare som før. Den nye postrute begyndte 2. juni 1821.³⁾

¹⁾ Se s. 233—34. ²⁾ Finansdept. ref.-prot. 1823, 4, nr. 540. ³⁾ Kundgjørelse av 28. 4. 1821.

Man havde i Norge gjort sig store forventninger om hvad der skulde naaes ved den nye rute; regjeringen kalder ruten «et av Stortinget ytret nationalønske». ¹⁾ Men disse forventninger gik ikke i opfyldelse. Vistnok blev brevportoen til Hamburg 30 pct. billigere med denne rute end gennem Sverige; men til gjengjæld kostede sjøtransporten Fredriksværn—Fredrikshavn den norske postkasse 5—6000 spd. aarlig. Men det avgjørende var at ruten ikke var sikker, særlig ikke i vinter-tiden. Vinteren 1823 var saaledes forholdet det at der den 24. febr. ikke var kommet nogen post fra Fredrikshavn til Norge siden 15. jan., saa at den post som laa og ventede i Fredrikshavn, maatte sendes til Norge over Helsingør og Sverige. ²⁾ Efter igangsættelsen av ruten Fredriksværn—Fredrikshavn, siger regjeringen i indstilling av 12. aug. 1823, ³⁾ «ansaaes det rigtigst at postgangen her i landet rettede sig aldeles efter denne post, istedenfor at den forhen rettede sig efter den over Fredrikshald og Helsingør gaaende udenrigske post, hvilken efter sjøpostens igangsættelse antoges at være av mindre vigtighed. Erfaring har imidlertid vist, at sjøposten ikke kan befordres med den regelmæssighed at postgangen her i landet derefter bør rette sig», hvorfor den indenlandske postgang blev ordnet i tilslutning til begge udenlandsruter.

Der blev da ingen anden raad end igjen at tage op arbeidet for en hurtigere og billigere postforbindelse gennem Sverige. Det første skridt var en adresse fra Stortinget i 1821 til kongen, hvor det heder, at vistnok er der opnaaet noget ved postgangen Fredriksværn—Fredrikshavn, men at «hensigten, en hurtig og sikker korrespondance med udlandet under saa billige vilkaar som muligt, end fuldkomnere vilde kunne opnaaes ved den hidtil brugte postgang gennem Sverige til Helsingborg», naar de tidligere paaklagede ulemper kunde fjer-

¹⁾ Regj. indst.-prot. 1822 nr. 4565. ²⁾ Rigstid. 1823 nr. 16.
³⁾ Regj. indst.-prot. 35 nr. 669.

nes, hvorfor Stortinget anmoder kongen om i henhold til hans udtalelse i den ovenfor nævnte kgl. res. av 3. decbr. 1819 at søge samtykke hos Sveriges riges stænder til en bedre postgang for Norge gennem Sverige. Paa Stortingets adresse svarede kongen ved resolution av 13. aug. 1821: «Denne sag skal tilstilles statsministeren for de udenlandske anliggender, grev v. Engestrøm, til videre behandling igjennem de kongelige svenske autoriteter.»¹⁾ Efterat man havde ventet i mere end 2 aar paa denne «videre behandling», lod finansdepartementet igjen høre fra sig i foredrag av 16. septbr. 1823.²⁾ Her udtaler departementet først i anledning av kongens ovennævnte resolution av 3. decbr. 1819 om sagens fremlæggelse for de svenske stænder, at «det er ikke departementet bekjendt at nogen forhandling angaaende denne gjenstand har været foretaget av Sveriges nu forsamlede stænder». Dernæst udtaler departementet sig om Fredrikshavnsruten og postgangen gennem Sverige: «Denne post», nemlig Fredrikshavnsruten, «avhjælper for en del de mangler som man ved den foreslaaede forandring med den norske udenrigske posts befordring gennem Sverige tilsigtede. Men de misligheder som en sjøtransport av 24—25 sjømil i tilfælde av haardt veir og is i den strengeste vintertid udsætter denne postgang for, og den ikke ubetydelige bekostning den forvolder den norske postkasse, gjør at man desuagtet maa anse postens befordring landværts igjen gennem Sverige fortrinligere», naar manglerne kunde rettes. «Disse mangler hidrører vistnok for en del derfra, at bestyrelsen av det svenske postvæsen søger at benytte de norske breves transport igjennem Sverige til fordel for den svenske postkasse», og departementet mener, at der burde tilbydes den svenske postkasse en aarlig godtgjørelse for at faa ordnet postgangen saaledes som foreslaaet i departementets ovennævnte foredrag av 1819. Departementet indstiller derfor paa at det henstilles til kongen at foreslaa for Sveriges nu forsamlede

¹⁾ Stort.-forh. 1824, juli s. 1356. ²⁾ Ref.-prot. 1823, 4, nr. 540.

Rigsdag, at det tillades det norske postvæsen selv at besørge transporten av sin udenrigske post gennem Sverige mod en godtgjørelse til den svenske postkasse, hvis det forlanges. Denne indstilling blev bifaldt av regjeringen. Paa indstillingen resolverede kongen 18. okt. 1823: «Denne sag tilstilles statsministeren for de udenlandske anliggender for at forelægges Hans Majestæt i Høistsammes svenske statsraad.»¹⁾ «Om bemeldte statsminister — har gjort noget ved denne sag, erfares ikke», som Odelstingets protokolkomite siger i 1824.

Allerede tidligere — det oplyses ikke naar — var man blevet fri for den før nævnte 24 timers forsinkelse av den norske sydgaaende post i Strømstad. Derom heder det i regjeringens indstilling av 18. febr. 1823,²⁾ at 24. april 1815 blev postmesteren i Strømstad anmodet om at paaskynde postens ekspedition, med det løfte at han til erstatning for det forøgede arbejde skulde faa udbetalt et aarligt gratiale av 100 rd. sv. b. Postmesteren anholder nu om at faa dette gratiale udbetalt fra aaret 1815. Regjeringen anfører i den anledning at «posten i Strømstad ekspederes med den tilbørlige hurtighed» og indstiller at de 100 rd. aarlig udbetales av de norske postintrader, og at den samme godtgjørelse udbetales i fremtiden «forsaavidt som intet findes at udsætte paa hurtigheden av brevenes ekspedition sammesteds». Dette blev bifaldt ved kgl. res. av 8. mars 1823. Efterat man var blevet fri forsinkelsen i Strømstad, brugte posten mellem Kristiania og Kjøbenhavn ikke over 5½ døgn. I 1829 oplyses at posten fra Kristiania til Kjøbenhavn brugte 4½ døgn.³⁾

I indstilling av 28. okt. 1823⁴⁾ indberettede regjeringen til kongen, at den norske stats gjæld til den svenske postkasse for aarene 1815—17 i det hele var avgjort, naar der blev trukket fra et mindre beløb som postkontoret i Strømstad efter regjeringens mening feilagtig havde beregnet i porto.

¹⁾ Stort.-forh. 1824, juli s. 1357. ²⁾ Regj. indst.-prot. 33 nr. 134.
³⁾ Handelstid. 1829 s. 2604. ⁴⁾ Regj. indst.-prot. 37 nr. 1178.

Efter de kgl. res. av 13. aug. 1821 og 18. okt. 1823 opgav man sandsynligvis alt haab om at faa gennemført nogen yderligere forandring i postgangen gennem Sverige og lod sagen falde; thi noget videre kan ikke sees at være foretaget angaaende denne sag. Dermed var den sluttet, den kamp som nordmændene nu i næsten 9 aar havde ført for en bedre postgang. Under denne kamp, hvor man efter de kongelige resolutioner at dømme havde stødt paa mindre modstand hos kongen personlig end hos myndighederne i Sverige forøvrigt, sandsynligvis da især udenrigsministeren og overpostdirektionen, synes man at have fæstet sig for stærkt ved ordningen fra før 1807: postgang gennem Sverige for Norges egen regning og under norsk styre, en ordning som man ikke kunde vente gennemført under de nye forhold, som man ikke gjorde noget krav paa overfor Danmark, da man fik direkte postforbindelse til dette land og videre til udlandet, og som heller ikke var den ordning som senere blev den almindelige i alle lande. For Norge var det i og for sig uden betydning enten dets postgang gennem Sverige foregik under norsk eller svensk styre. Man havde havt et sikrere grundlag at staa paa, hvis man havde indskrænket sig til at arbejde for at faa postgangen gennem Sverige ligesaa rask og billig som før 1807 og for at blive kvit Sverige som mellemmand ved ordningen av postruten Helsingør—Hamburg, et formynderskab som sandsynligvis gjorde Norges brevporto paa denne rute omkring dobbelt saa høj som den ellers vilde have været. Trods sit ihærdige arbejde havde man fra norsk side ikke opnaaet en egen postgang gennem Sverige; men man havde dog opnaaet en betydelig forbedring i denne postgang, selv om ruten ikke helt ud havde naaet den hurtighed som den havde under foreningen med Danmark.

Mængden av breve paa ruten Fredrikshald—Helsingborg — deri ikke indbefattet de der som nedenfor nævnt gik mellem Gøteborg og England — opgives av postmesteren i Fre-

drikshald for første halvaar 1815 til 38,038 frem og tilbage.¹⁾ I 1818 synes tallet, som rimeligt kunde være, at være steget noget; thi da oplyses at der postdaglig blev karteret fra 360 til 530 breve til udlandet ved Fredrikshalds postkontor,²⁾ hvilket, naar man tager gjennemsnittet av disse tal, svarer til en aarlig mængde av vel 46,000 breve, hvori da ogsaa er indbefattet posten fra Gøteborg til England.

De første aar gik posten Fredriksværn—Fredrikshavn hele aaret, med leilighedsvis stans i den strengeste vintertid paa grund av storm og is. Imidlertid var, som det oplyses i finansdepartementets foredrag av 26. okt. 1824,³⁾ brevmængden med denne post betydelig mindre om vinteren end ellers paa grund av befordringens usikkerhed i vintertiden, og da udgifterne paa den anden side var betydelig større om vinteren, foreslog departementet at denne postgang stansede i maanederne december—februar og at den hele post i denne tid skulde sendes gennem Sverige. Dette blev bifaldt ved kgl. res. av 19. novbr. 1824. Et fremskridt for postbefordringen var det, da dampskibsfarten vaaren 1827 kom i gang mellem Norge og Danmark, saaledes som tidligere omhandlet. Vistnok blev denne postgang da indskrænket til en tur ugen og fandt sted kun i sommermaanederne, i 1827 og 1828 i maanederne april—september, i 1829 og 1830 i mai—september; men til gjengjæld gik posten langt sikrere og raskere — paa omtrent 2 dage mellem Norge og Kjøbenhavn —, og en fordel var det ogsaa at posten gik om Gøteborg til Kjøbenhavn istedenfor som tidligere til Fredrikshavn. Da der i 1827 gik dampskib mellem Kjøbenhavn og Lybeck, gik den norske post dels denne vei, dels over bælterne og videre over land til Hamburg.⁴⁾ Mængden av breve som blev ført mellem Fredriksværn og Kjøbenhavn, frem og tilbage, opgives i 1828 til 24,720,⁵⁾ og det oplyses av regjeringen i 1830, at brev-

¹⁾ 3. dept. ref.-prot. 1815—16 nr. 266. ²⁾ 3. dept. ref.-prot. 1818, 1, nr. 83. ³⁾ Ref.-prot. 1824, 5, nr. 581. ⁴⁾ Regj. indst.-prot. 50 nr. 4308. ⁵⁾ Finansdept. ref.-prot. 1828, 7, nr. 705.

mængden med denne rute hvert aar tiltager betydelig, medens brevmængden med posten gennem Sverige i sommermaanederne avtager i samme grad.¹⁾

Allerede i 1803 havde Norge faaet postforbindelse med England over Gøteborg, hvorfra engelske skibe bragte posten over til England. Ruten, som havde været afbrudt under krigen, kom i gang igjen i 1814 eller 1815, og posten gik en gang ugen. I beretningen om rigets tilstand for Stortinget i 1815—16 anføres det, at det var bestemt at postbaaden i vintermaanederne skulde anløbe Kristiansand. Men om noget saadant anløb hører man ellers ikke tale, og det sande forhold kommer vistnok frem i en skrivelse fra udenrigsministeren til statsminister P. Anker av 27. febr. 1815, hvor det siges at den engelske overpostdirektion har gaaet ind paa at paketaaden England—Gøteborg, naar isen hindrede anløbet av svensk havn, i yderste nødsfald ogsaa kunde gaa ind i en norsk havn, helst Flekkerø²⁾ (ved Kristiansand). En engelsk reisende³⁾ oplyser i 1820, at postbaaden gik fra Gøteborg til Harwich, omtrent 60 km. nordenfor Themsens munding, og at den i regelen brugte 5—6 dage paa turen over til England. Mængden av breve fra og til Norge som i første halvaar 1815 blev ført frem og tilbage mellem Gøteborg og England, opgives av postmesteren i Fredrikshald til 3601.⁴⁾

26. jan. 1815 blev der sat i gang en postrute Kongsvinger—Karlstad⁵⁾ og derfra videre til Stockholm; posten gik her til at begynde med en gang ugen, men efter indstilling fra den norske regjering blev den allerede efter en maanedes forløb forandret til at gaa to gange ugen. Statsraad Motzfeldt skriver samme aar, at posten brugte 9 dage fra Kristiania til Stockholm, da den i Sverige flere steder maatte vente paa bi-posten.⁶⁾ Heri blev der i 1830 gjort en forandring, idet kon-

¹⁾ Regj. indst.-prot. 68 nr. 682. ²⁾ Regj. indst.-prot. 2 nr. 289.
³⁾ Capell Brooke, Travels s. 428. ⁴⁾ 3. dept. ref.-prot. 1815—16 nr. 266. ⁵⁾ Skrivelse fra 3. dept. av 16. 1. 1815. ⁶⁾ Breve og Optegnelser s. 93.

gen i statsraad 6. mars d. a. tilkjendegav, at han i svensk statsraad havde givet befaling til at denne post for fremtiden skulde i Sverige befordres hurtigere end tidligere, og nu i sit norske statsraad gav en lignende befaling for Norges vedkommende.¹⁾ — Med posten Kristiania—Stockholm gik ogsaa en del av Norges post til Rusland.

I regjeringens indstilling av 14. jan. 1825²⁾ anføres, at der er kommet indberetning fra generalmajor Birch, en av de to bestyrere av anlægget av Jemtlandsveien, «at han efter overenskomst med chefen for Jemtlands feltingeniørregiment, oberst Bay, havde foranstaltet, at en gaaende post indtil videre etableres imellem postaabnerstedet Maritvold i Værdalen og Østersund i Sverige, saaledes at befordringen her i riget indtil videre sker ved fire militære ekspresser en gang ugentlig.» Denne postgang begyndte 21. okt. 1824, altsaa flere aar før Jemtlandsveien blev færdig. Foranstaltningen blev approberet ved kgl. res. av 7. febr. 1825. Denne vei sendte Trondhjem heretter sin vinterpost over Haparanda til Finmarken, som tidligere havde gaaet om Kristiania og derfra først over Strømsstad, senere over Kongsvinger.